

دانشگاه پیام نور

دانشکده علوم انسانی

گروه روانشناسی

پایان نامه

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی

موضوع :

رابطه تفکر انتقادی و عزت نفس با موفقیت تحصیلی دانش آموزان

استاد راهنما : آقای دکتر جواد صالحی

استاد مشاور : آقای دکتر حسین زارع

نگارش : خلیل شریفی

سال تحصیلی ۸۶ - ۱۳۸۵

Payam Noor University

School of human sciences

Department of Psychology

A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of master of arts in general Psychology

Title:

The relationship between critical thinking and self – esteem with academic achievement

Supervisor:

Javad salehi,Ph.d.

Advisor:

Hossin zare,Ph.d.

By:

Khalil Sharifi

September, ۲۰۰۷

چکیده

این پژوهش به منظور بررسی رابطه تفکرانتقادی و عزت نفس با موفقیت تحصیلی در بین دانش آموزان دختر و پسر دوره پیش دانشگاهی رشته علوم انسانی و ریاضی و فیزیک در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ در شهر خدابنده مشغول به تحصیل بودند، انجام شد.

به این منظور تعداد ۱۰۶ نفر دانش آموز دختر و ۷۵ نفر دانش آموز پسر با روش نمونه گیری طبقه ای نسبی انتخاب و براساس روش پژوهشی علی-مقایسه ای با استفاده از ابزارهای پرسشنامه تفکرانتقادی کالیفرنیا، پرسشنامه عزت نفس کوپراسمیت و معدل پایان ترم مورد مطالعه قرار گرفتند. پس از جمع آوری اطلاعات، داده ها با استفاده از آزمون های t مستقل، ضریب همبستگی پیرسون و Z فیشر (ZI) (آزمون معنی دار بودن تفاوت بین دو ضریب همبستگی) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته های تحقیق بیانگر آن است که نخست، بین میزان تفکرانتقادی و موفقیت تحصیلی دانش آموزان رابطه معنی داری وجود دارد ($\alpha \leq .01$)، یعنی دانش آموزانی که دارای امتیاز بالا در تفکرانتقادی بودند دارای معدل بالایی هم بودند. دوم، بین میزان تفکرانتقادی و عزت نفس دانش آموزان رابطه معنی داری وجود دارد ($\alpha \leq .01$)، یعنی دانش آموزانی که دارای امتیاز بالا در تفکرانتقادی بودند سطح عزت نفس آنها هم بالا بود. سوم، این که بین میزان عزت نفس و موفقیت تحصیلی دانش آموزان ارتباط معنی داری وجود دارد ($\alpha \leq .01$)، یعنی دانش آموزانی که سطح عزت نفس آنها بالا بود دارای معدل بالایی هم بودند.

کلید واژه ها: تفکرانتقادی، عزت نفس، موفقیت تحصیلی، دوره پیش دانشگاهی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: معرفی
۱-۱-۱- مقدمه.....	۲
۱-۲- طرح مساله و پرسش های تحقیق.....	۴
۱-۳- هدفهای پژوهش.....	۹
۱-۴- اهمیت موضوع.....	۹
۱-۵- فرضیه های تحقیق.....	۱۲
۱-۶- متغیرها و تعاریف عملیاتی و نظری.....	۱۳
	فصل دوم: مبانی نظری و ادبیات تحقیق
۱-۲-۱- تفکرانتقادی.....	۱۷
۱-۲-۱-۱- تعریف.....	۱۷
۱-۲-۱-۲- ویژگی های تفکرانتقادی.....	۲۲
۱-۲-۳- انواع تفکر.....	۲۳
۱-۲-۴- آزمون های رایج سنجش مهارت های تفکرانتقادی.....	۲۷
۱-۲-۵- مهارت های تفکرانتقادی.....	۲۹
۱-۲-۶- رابطه تفکرانتقادی و تفکرخلاق.....	۳۲
۱-۲-۷- خصوصیات متفکران انتقادی.....	۳۷
۱-۲-۸- ابعاد شناختی و عاطفی تفکرانتقادی.....	۴۰
۱-۲-۹- ارتباط تفکرانتقادی با موفقیت تحصیلی.....	۴۱
۲-۲- عزت نفس.....	۴۷
۲-۲-۱- تعاریف.....	۴۷
۲-۲-۲- نظریات عزت نفس.....	۵۰
۲-۲-۳- ابعاد عزت نفس.....	۶۲
۲-۲-۴- مولفه های عزت نفس.....	۶۵
۲-۲-۵- پیشینه عزت نفس و پیشرفت تحصیلی.....	۶۸

فصل سوم : روش شناسی

- ۳-۱- جامعه آماری و نمونه ۸۴
- ۳-۱-۱- تعریف و تعیین جامعه ۸۴
- ۳-۱-۲- نمونه و روش نمونه گیری ۸۵
- ۳-۲- ابزار پژوهش ۸۶
- ۳-۲-۱- ابزار اندازه گیری ۸۶
- الف- پرسشنامه تفکر انتقادی ۸۶
- ب- پرسشنامه عزت نفس ۸۷
- ج- موفقیت تحصیلی ۸۸
- ۳-۲-۲- شیوه ی اجرا ۸۸
- ۳-۳- روش تحقیق ۸۹
- ۳-۴- روش تحلیل داده ها ۸۹

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها

- ۴-۱- تحلیل داده ها ۹۱
- ۴-۱-۱- یافته های توصیفی ۹۱
- ۴-۱-۲- یافته های استنباطی ۱۰۱
- ۴-۱-۳- توصیف اطلاعات با توجه به فرضیه های تحقیق ۱۱۵

فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری

- ۵-۱- مروری بر پژوهش و نتایج آن ۱۲۰
- ۵-۲- نتیجه گیری و بحث ۱۲۱
- ۵-۳- محدودیت ها و موانع ۱۲۸
- ۵-۴- پیشنهادها ۱۲۹

منابع

- الف- منابع فارسی ۱۳۲
- ب- منابع انگلیسی ۱۳۵

ضمایم

ضمیمه ی «الف» : پرسشنامه تفکر انتقادی

ضمیمه ی «ب» : پرسشنامه عزت نفس

فهرست جداول و نمودارها

- جدول ۳-۱- توزیع آمار دانش آموزان جامعه ۸۴
- جدول ۳-۲- توزیع آمار دانش آموزان نمونه ۸۵
- نمودار ۴-۱- ترکیب نمونه آماری از نظر رشته تحصیلی دخترها ۹۲
- نمودار ۴-۲- ترکیب نمونه آماری از نظر رشته تحصیلی پسرها ۹۲
- نمودار ۴-۳- ترکیب نمونه آماری از نظر رشته تحصیلی جنسیت ۹۳
- نمودار ۴-۴- ترکیب نمونه آماری از نظر رشته تحصیلی ۹۳
- نمودار ۴-۵- هیستوگرام معدل پسران رشته ریاضی ۹۴
- نمودار ۴-۶- هیستوگرام معدل دختران رشته ریاضی ۹۴
- نمودار ۴-۷- هیستوگرام معدل پسران رشته انسانی ۹۵
- نمودار ۴-۸- هیستوگرام معدل دختران رشته انسانی ۹۵
- نمودار ۴-۹- هیستوگرام امتیاز عزت نفس دختران رشته ریاضی ۹۶
- نمودار ۴-۱۰- هیستوگرام امتیاز عزت نفس پسران رشته ریاضی ۹۶
- نمودار ۴-۱۱- هیستوگرام امتیاز عزت نفس پسران رشته انسانی ۹۷
- نمودار ۴-۱۲- هیستوگرام امتیاز عزت نفس دختران رشته انسانی ۹۷
- نمودار ۴-۱۳- هیستوگرام امتیاز تفکرانتقادی دختران رشته انسانی ۹۸
- نمودار ۴-۱۴- هیستوگرام امتیاز تفکرانتقادی پسران رشته انسانی ۹۸
- نمودار ۴-۱۵- هیستوگرام امتیاز تفکرانتقادی دختران رشته ریاضی ۹۹
- نمودار ۴-۱۶- هیستوگرام امتیاز تفکرانتقادی پسران رشته انسانی ۹۹
- جدول ۴-۱- خلاصه نتایج حاصل از اجرای آزمون ها ۱۰۰
- جدول ۴-۲- نتایج کلی حاصل از اجرای آزمون ها ۱۰۰
- جدول ۴-۳- نتایج تجزیه و تحلیل رابطه تفکرانتقادی و موفقیت تحصیلی ۱۰۱
- جدول ۴-۴- نتایج تجزیه و تحلیل رابطه تفکرانتقادی و عزت نفس ۱۰۲
- جدول ۴-۵- نتایج تجزیه و تحلیل رابطه عزت نفس و موفقیت تحصیلی ۱۰۳
- جدول ۴-۶- نتایج تجزیه و تحلیل رابطه تفکرانتقادی و موفقیت تحصیلی رشته ریاضی ۱۰۴
- جدول ۴-۷- نتایج تجزیه و تحلیل رابطه تفکرانتقادی و موفقیت تحصیلی رشته انسانی ۱۰۵
- جدول ۴-۸- نتایج تجزیه و تحلیل رابطه تفکرانتقادی و دانش آموزان رشته های تحصیلی ریاضی و انسانی ۱۰۶

- جدول ۹-۴- نتایج تجزیه و تحلیل تفاوت بین تفکراتتقادی دانش آموزان دختر و پسر.....۱۰۷
- جدول ۱۰-۴- نتایج تجزیه و تحلیل تفاوت بین عزت نفس دانش آموزان دختر و پسر.....۱۰۸
- جدول ۱۱-۴- نتایج تجزیه و تحلیل تفاوت بین عزت نفس دانش آموزان رشته های تحصیلی ریاضی و علوم انسانی.....۱۰۹
- جدول ۱۲-۴- نتایج تجزیه و تحلیل تفاوت بین موفقیت تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر.....۱۱۰
- جدول ۱۳-۴- نتایج تجزیه و تحلیل تفاوت رابطه بین تفکراتتقادی و عزت نفس در دانش آموزان دختر و پسر.....۱۱۱
- جدول ۱۴-۴- نتایج تجزیه و تحلیل تفاوت رابطه بین تفکراتتقادی و موفقیت تحصیلی در دانش آموزان رشته های تحصیلی ریاضی و انسانی.....۱۱۲
- جدول ۱۵-۴- نتایج تجزیه و تحلیل تفاوت رابطه بین عزت نفس و تفکراتتقادی در دانش آموزان ریاضی و انسانی.....۱۱۳
- جدول ۱۶-۴- نتایج تجزیه و تحلیل تفاوت رابطه بین تفکراتتقادی و موفقیت تحصیلی در دانش آموزان دختر و پسر.....۱۱۴

فصل اول

معرفی

۱-۱- مقدمه

مهارت‌های تفکرانتقادی چیزی بیش از حل مساله می باشند که منجر به دانش موثق می شوند. انسانها همواره اطلاعات را پردازش می کنند. تفکرانتقادی، عمل پردازش این اطلاعات به صورت ماهرانه، درست و دقیق می باشد. در چنین روشی که به موثق ترین، منطقی ترین و معتبرترین نتایج منجر می شود، شخص می تواند درباره زندگی، رفتار و اعمالش با آگاهی از فرضیات و نتایج آن تصمیمات مسئولانه ای بگیرد (الدر و پائول^۱ ، ۲۰۰۶). همچنین در احادیث مختلف به تفکر توصیه شده است، از جمله این حدیث نبوی که یک دم اندیشه از هفتاد سال عبادت بهتر است. و اینکه حضرت علی (ع) می فرماید خردها رهبران اندیشه و اندیشه ها رهبران دلها و دلها رهبران حس ها و حس ها رهبران اندامها هستند.* بزرگان ادب و اندیشه نیز ما را به تفکر دعوت نموده اند؛ چنانچه مولانا اندیشه را مهمترین عنصر وجودی انسان قلمداد می کند.*

تفکرانتقادی نیازمند پایه اطلاعاتی درست است و باتفکرانتقادی می توان این اطلاعات را سازماندهی، طبقه بندی، مقایسه و ارزشیابی نمود و زمینه را برای ارتقا و پیشرفت آن فراهم کرد (فورست^۲، ۱۹۹۹). تفکرانتقادی، توانایی پردازش و ارزشیابی اطلاعات قبلی با اطلاعات جدید است (واتسون و گلیرز^۳ ، ۱۹۸۰).

تفکرانتقادی مجموعه ای از مهارتها مثل توانایی شناختن تعصبات، تفاوت قائل شدن بین اطلاعات مرتبط و غیرمرتبط، ملاحظه کردن دیدگاه های مخالف، تغییر دادن یک حالت و وضعیت با توجه به دلایل و شواهد را شامل می شود (بویر^۴، ۲۰۰۴).

۱ - Elder and Paul

۲ - Forest

۳ - Watson and Glazier

۴ - Boyer

*از نهج البلاغه

*ای برادر تو همان اندیشه ای ما بقی خود استخوان و ریشه ای

*گر بود اندیشه ات گل، گلشنی ور بود خاری تو هیمه گلخنی

جت مایرز مؤلف کتاب آموزش تفکر انتقادی عقیده دارد: تفکر انتقادی یعنی قدرت تنظیم کلیات (توانایی ایجاد یک چارچوب تحلیلی) پذیرفتن احتمالات نوین (پرهیز از پیشداوریها) و تردید سالم، پرهیز از تعجیل در قضاوت (مایرز^۱، ۱۹۸۶).

تفکر انتقادی یک موضوع مهم و اساسی در آموزش و پرورش امروزی است. همه متخصصان آموزش و پرورش در تدریس تفکر انتقادی به دانش آموزان رغبت نشان می دهند. بیشتر سازمانهای علمی و آموزشی امیدوارند که استادان و معلمان این سازمانها در خصوص استراتژی تدریس مهارتهای تفکر انتقادی اطلاعات کافی کسب کنند، زمینه ی رشته های تحصیلی افراد را بشناسند. به عنوان حیطة خاص جهت تاکید و تدریس تفکر انتقادی، و توسعه و کاربرد برخی مسائل در امتحانات که مهارتهای تفکر انتقادی دانش آموزان را مورد آزمایش قرار دهند (استیون^۲، ۲۰۰۰).

اسپرودر^۳ (۱۹۹۴) عقیده دارد که ارتباط مثبت و معنی داری بین پیشرفت تحصیلی در دروس مختلف و آموزش مهارتهای تفکر انتقادی وجود دارد (به نقل از شعبانی، ۱۳۷۸).

عزت نفس می تواند به عنوان احساس یک فرد درباره ی شایستگی و ارزشمندی خود تعریف شود. عزت نفس یا احترام به خود برای هر فردی لازم و ضروری است کسی که دارای عزت نفس بالا باشد احساس شایستگی و لیاقت می کند و بر عکس هر جا عزت نفس پایین است به تبع آن شایستگی و لیاقت نیز وجود ندارد (هال^۴ ، ۱۹۷۸ ، به نقل از مفتاح، ۱۳۸۱).

مطالعات متعددی بیانگر وجود رابطه ی مثبت میان عزت نفس و پیشرفت تحصیلی است. رابطه ی بین عزت نفس و موفقیت تحصیلی رابطه ای دو سویه است و علت در هر دو جهت وجود دارد، یعنی عزت نفس و موفقیت تحصیلی مستقیماً در همدیگر تاثیر می گذارند (به نقل از فتحی ، ۱۳۸۲).

^۱ - Meyers

^۲ - Steven

^۳ - Sprouder

^۴ - Hall

۱-۲- طرح مسأله و پرسشهای تحقیق

موفقیت تحصیلی یکی از دغدغه های اساسی آموزش و پرورش هر کشوری است و همچنین موفقیت تحصیلی فرایند پیچیده ای است که عوامل زیادی در آن تاثیر می گذارد از جمله تفکرانتقادی و عزت نفس. هر کشوری برای پاسخ گویی به نیاز های خود باید از نیروی انسانی کار آمد و اثر بخش استفاده نماید برای آماده ساختن افراد جامعه و تجهیز آنها به دانش، مهارت و نگرش مناسب و مورد نیاز، راهی جز آموزش و تربیت افراد وجود ندارد. پرورش افراد کار آمد و متفکر از اهداف تعلیم و تربیت است امروزه نظام های آموزشی در موقعیتی به فعالیت خود ادامه می دهند که تغییرات سریع علم و فن آوری بر تمام جنبه های انسان سایه افکنده و بر آن تاثیر گذاشته است. با توجه به شرایط فعلی جهان ممکن است چنین تصور شود که تعلیم و تربیت صرفاً می بایست به طور خاص بر به کارگیری و تربیت کاربران برای استفاده مناسب از این تکنولوژی متمرکز شود. اما تنها در اختیار داشتن و استفاده از این تکنولوژی در دنیای تعلیم و تربیت راه گشای انسان امروز نیست. در دنیای فعلی، موضوع اساسی تربیت انسانهایی است که خوب بیندیشند(به نقل از جهاد دانشگاهی گروه علوم تربیتی، ۱۳۸۵).

تفکرانتقادی توانایی تفکر مستقل و تصمیم گیریهای موفق و مسئولانه می باشد که بر زندگی شخص تاثیر می گذارند (استیون، ۲۰۰۰).

خرد ابزاری است که همواره می تواند در تبدیل داده ها به اطلاعات و دانش مورد استفاده قرار گیرد، داده به اضافه تحلیل انسان تبدیل به اطلاعات می شود. همچنین اطلاعات به کمک تحلیل و پردازش تبدیل به دانش می شود که در تمامی این فرآیند رویکرد تفکرانتقادی که همان خرد و آگاهی شخص است نقش اساسی دارد(آبوت^۱ ، ۱۹۹۳ ، به نقل از شعبانی، ۱۳۷۸). به گفته تافلر پس از عصر شکار و عصر ثروت، اکنون عصر دانائی است، پس در این عصر قدرت دست کسی است که اطلاعات

بیشتری دارد و بی گمان منظور کسی است که توانایی بیشتر در پردازش و بهره گیری از اطلاعات داشته باشد. زیرا امروزه به واسطه فناوری اطلاعات و ارتباطات، اطلاعات به وفور در دسترس همگان قرار دارد. اطلاعات هنگامی دارای ارزش است که تبدیل به دانش گردد و دانش برای توانایی ابداع فرد و سازمان دادن، منبعی ارزشمند است (بلینگر و اسمیت^۱، ۲۰۰۱، به نقل از شعبانی، ۱۳۷۸).

در تقسیم بندی های تفکر که توسط دانشمندان صورت گرفته، تفکرانتقادی به عنوان راهبردی شناختی که عمدتاً شامل آزمون و بررسی مداوم راه حل های ممکن در فرایند حل مسأله است توجه بسیاری از محققین را به خود جلب کرده است (ربر^۲، ۱۹۸۵).

تفکرانتقادی فرایندی است که در طی آن جریان ذهنی بطور هوشیارانه جهت دهی می شود تا از طریق بازنمایی و پردازش اطلاعات بسوی یافتن شکلی صحیح از راه حل، قضاوت، تصمیم گیری و استدلال سوق یابد (استرنبرگ^۳، ۲۰۰۱). تفکرانتقادی مستلزم فرایندهای عالی ذهنی و داوری بر اساس شواهد و مدارک است (بلوم^۴، ۱۹۵۶). تفکرانتقادی یعنی تفکر مستقل و تیزبینانه درباره اینکه چه چیزی را باور کنیم و چه اعمالی را انجام دهیم (انیس^۵، ۱۹۸۵). و یا ارزیابی تصمیمات از راه واری منطقی و منظم مسائل و شواهد و راه حل ها (وولفولک^۶، ۱۹۹۵، به نقل از سیف، ۱۳۷۹). تفکرانتقادی اساساً یک فعالیت مثبت می باشد؛ در واقع ارزیابی انتقادی از وضعیت و شرایط، یک فرایند ضروری و مثبت برای رشد و تکامل در داخل هر جامعه و سازمان می باشد. اگر روند کار ذهن در هنگامی که در حال تفکر بر روی موضوعی خاص است، بررسی و شناسایی گردد می توان کارایی آن را افزایش داد و اثر آن را بر روی بسیاری از متغیرها مشاهده کرد. البته تفکرانتقادی به هیچ وجه نافی اهمیت اطلاعات نیست، اساساً

^۱ - Ballenger and Smith

^۲ - Rebar

^۳ - Sternberg

^۴ - Bloom

^۵ - Ennis

^۶ - Wool folk

اطلاعات جزء اصلی تفکرانتقادی است، هر چه پایه اطلاعاتی فرد وسیع تر باشد ظرفیت تفکرانتقادی وی بالاتر است (کیس^۱، ۱۹۹۴، به نقل از خلیلی، ۱۳۸۳).

اولیور و اوترمولن^۲ (۱۹۹۵) معتقدند که امروزه تکنولوژی، اطلاعات بسیار وسیعی را در اختیار قرار داده و خواهد داد اما برای اینکه دانش آموزان دریافت کنندگان منفعل اطلاعات نباشند، باید مهارتهای تفکر آنان تقویت شود(به نقل از بیگدلی، ۱۳۸۴).

تحقیقی که توسط کلاچیلو در سال ۱۹۹۸ انجام گردید، عوامل زمینه ساز تفکرانتقادی از جمله اعتماد به نفس (خودپنداری) و تحلیل گری بررسی شد. نتایج، عدم شایستگی کافی در تفکر انتقادی، قضاوت و تصمیم گیری را نشان داد (شل^۳، ۲۰۰۱، به نقل از خلیلی، ۱۳۸۳).

جوزف پیتی^۴ (۲۰۰۴) در تحقیقی که انجام داد همبستگی مثبت بین عزت نفس و تفکرانتقادی را به دست آورد (به نقل از بیگدلی، ۱۳۸۴).

گاوینگتون^۵ (۲۰۰۰) در تحقیقی بر روی دانش آموزان دوره متوسطه انجام داد و نتایج به دست آمده حاکی از آن است که دانش آموزانی که نمره رهبری بالایی دارند قدرت تصمیم گیری، تفکرانتقادی و عزت نفس بالایی نیز دارند و واجد روابط مستحکمی با دیگران هستند(به نقل از بیگدلی، ۱۳۸۴).

بیگدلی(۱۳۸۴) در پژوهش خود رابطه تفکرانتقادی با عزت نفس و پیشرفت تحصیلی را مورد بررسی قرار داده و همبستگی معنا داری بین متغیرها بدست آورد.

^۱ - keys

^۲ - Oliver and Otermolen

^۳ - Shell

^۴ - Petty

^۵ - Gavin ton

از سوی دیگر، بسیاری از پژوهش‌ها ارتباط مستحکمی را بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی نشان داده‌اند. کوپراسمیت^۱ (۱۹۶۷) عزت نفس را احساس ارزشمندی فرد از توانایی‌های خود تعریف می‌کند.

عزت نفس به معنی نیاز به احترام یا کسب موفقیت و تأیید و یا نیاز فرد به ایجاد تصور مثبت در درون خود و دیگران است و اینکه دیگران او را فردی قابل احترام بدانند (سیف، ۱۳۶۸).

پاملا^۲ و همکاران (۱۹۸۶) تحقیقی در مورد عزت نفس و جنسیت و پیشرفت تحصیلی انجام داده‌اند. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که پسرها تمایل داشتند که از لحاظ عزت نفس خود را بالاتر از دختران نشان بدهند. در نتیجه نمره عزت نفس پسران بیشتر از دختران بوده است (به نقل از مفتاح، ۱۳۸۱).

کوپر اسمیت (۱۹۵۹) در پژوهش خود به بررسی ارتباط بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی پرداخت و به این نتیجه دست یافت که عزت نفس با پیشرفت تحصیلی ارتباط مثبت دارد.

تحقیق حاضر با توجه به اهمیت تفکرانتقادی و عزت نفس در تعلیم و تربیت درصدد بررسی رابطه تفکرانتقادی و عزت نفس با موفقیت تحصیلی در دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی می‌باشد. در واقع این پژوهش در صدد پاسخ دهی به سه سوال اصلی است:

الف- چه ارتباطی بین میزان تفکرانتقادی دانش‌آموزان و میزان موفقیت تحصیلی آنان وجود دارد؟

ب- چه ارتباطی بین میزان عزت نفس دانش‌آموزان و میزان تفکر انتقادی آنان وجود دارد؟

ج- چه ارتباطی بین میزان عزت نفس دانش‌آموزان و میزان موفقیت تحصیلی آنان وجود دارد؟

در راستای پاسخ‌گویی به این سه سوال اصلی، سوالات دیگری به شرح زیر مطرح می‌شوند:

^۱ - Cooper Smith

^۲ - Pamela

۱) بین میزان تفکرانتقادی دانش آموزان رشته ریاضی و فیزیک و موفقیت تحصیلی آنها چه

ارتباطی وجود دارد؟

۲) بین میزان تفکرانتقادی دانش آموزان رشته علوم انسانی و موفقیت تحصیلی آنها چه

ارتباطی وجود دارد؟

۳) آیا بین میزان تفکرانتقادی دانش آموزان رشته ریاضی و فیزیک و رشته علوم انسانی

تفاوت وجود دارد؟

۴) آیا بین عزت نفس دانش آموزان رشته ریاضی و رشته علوم انسانی تفاوت وجود دارد؟

۵) آیا بین میزان تفکرانتقادی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت وجود دارد؟

۶) آیا بین میزان عزت نفس دانش آموزان دختر و پسر تفاوت وجود دارد؟

۷) آیا بین میزان موفقیت تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت وجود دارد؟

۸) آیا از نظر ارتباط بین عزت نفس و تفکرانتقادی بین دانش آموزان دختر و پسر تفاوت

وجود دارد؟

۹) آیا از نظر ارتباط بین عزت نفس و تفکرانتقادی تفاوتی بین دانش آموزان رشته ریاضی و

علوم انسانی وجود دارد؟

۱۰) آیا از نظر ارتباط بین تفکرانتقادی و موفقیت تحصیلی تفاوتی بین دانش آموزان رشته

ریاضی و علوم انسانی وجود دارد؟

۱۱) آیا از نظر ارتباط بین تفکرانتقادی و موفقیت تحصیلی تفاوتی بین دانش آموزان دختر و

پسر وجود دارد؟

۳-۱- هدف های پژوهش

هدف کلی:

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه تفکرانتقادی و عزت نفس با موفقیت تحصیلی در بین دانش‌آموزان می باشد، تا به این وسیله دو عامل مهم پیش بینی کننده موفقیت تحصیلی شناسایی و به دست اندرکاران آموزش و پرورش معرفی شود.

هدف های جزئی:

۱) بررسی رابطه تفکرانتقادی و عزت نفس با موفقیت تحصیلی در بین دانش‌آموزان دختر دوره

پیش‌دانشگاهی

۲) بررسی رابطه تفکرانتقادی و عزت نفس با موفقیت تحصیلی در بین دانش‌آموزان پسر دوره

پیش‌دانشگاهی

۳) مقایسه رابطه تفکرانتقادی و عزت نفس با موفقیت تحصیلی در بین دانش‌آموزان پسر و دختر

دوره پیش‌دانشگاهی

۴) تعیین ارتباط تفکرانتقادی و عزت نفس با موفقیت تحصیلی در بین دانش‌آموزان رشته

ریاضی و فیزیک و علوم انسانی دوره پیش‌دانشگاهی

۴-۱- اهمیت موضوع

عصر حاضر عصری است که تحت عنوان عصر انفجار اطلاعات از آن نام برده می شود. در این دوره اطلاعات از طریق فن آوری های پیشرفته ای همچون اینترنت و شبکه های جهانی اطلاع رسانی به وفور یافت می شوند. بنابراین مرتب کردن همه ی آنها و تعیین این که بر روی کدام یک از اطلاعات عملیات انجام گیرد و یا در مورد کدام اطلاعات باید شک و تردید داشته باشیم مستلزم استفاده از مهارت سطوح

بالتر شناختی از جمله تفکرانتقادی است. همچنین صرف داشتن اطلاعات نمی تواند مفید و کارساز باشد بلکه تجزیه و تحلیل ونحوه کاربرد این اطلاعات نیز حائزاهمیت زیادی است. تفکرانتقادی بر پایه اطلاعات به تقسیم بندی، تجزیه و تحلیل وکاربرد اطلاعات می پردازد و برهمین اساس با کشف قوانین علمی و ارائه نظریه های جدید به روند تولید علم شدت می بخشد. بنابراین هدف اصلی تعلیم و تربیت باید تربیت انسانهای متفکروخلاق باشد. همه دروس باید به یاد گیرندگان کمک کند تا ضمن استدلال، مطالبی راتجزیه و تحلیل وارزشیابی کنند. تا بدین وسیله تفکر انتقادی در آنان شکل گیرد و برای ورود به عرصه کار و زندگی آماده شوند، زیرا تفکرانتقادی قدرتی ذهنی درشخص ایجاد می کند که او را برای رقابتهای وچالشهای دنیای به سرعت متغیر کنونی آماده می سازد (پل^۱، ۱۹۹۳، به نقل از خلیلی، ۱۳۸۳).

جاکولین و مارتین بروکس^۲ (۲۰۰۱) از تعداد کم مدارسی که تفکرانتقادی را آموزش می دهند، اظهار تاسف کرده اند. به نظر آنها مدارس بیشتر وقت خود را صرف اجبار دانش آموزان به پاسخگویی درست به شیوه مقلدانه برای یک مسئله می کنند ولی کمتر آن ها را به منظور رشد فکری شان توسط ایده های جدید و تفکر مجدد درباره نتایج قبلی تشویق می کنند، به همین دلیل هنوز بسیاری از دانش آموزان تفکرانتقادی و عمیق را نیاموخته اند(به نقل از بیابانگرد، ۱۳۸۴).

در عصری که کتابهای درسی به سرعت کهنه می شوند و نوآوری دائماً تجربه می شود اهداف نهایی و کلی تعلیم و تربیت ناگزیر باید تغییر یابد، به عبارتی دیگر نمی توان با طرزتلقی گذشته به دانش آموزان و تعلیم و تربیت آنان نگرست. روش های سنتی یادگیری، جایگاه منفعل دانش آموزان در محیط آموزشی و تاکید بیش از اندازه بر حفظیات، دیگر جوابگوی نیازهای تربیتی نسل حاضر و آینده نیست و نخواهد

^۱ - Pull

^۲ - Jacqueline and Martin brooks

بود برای تربیت صحیح دانش آموزان نیاز است تا آنها آزادانه، خلاقانه، نقادانه و بطور علمی بیندیشند تا بتوانند شهروندان موفق هزاره سوم باشند (به نقل از جهاد دانشگاهی گروه علوم تربیتی، ۱۳۸۵).

به دلیل شناسایی تفکر انتقادی به عنوان نوعی تفکر علمی، منطقی است بگوئیم که رشته های ریاضی و علوم زمینه های مناسبی جهت یادگیری تفکر انتقادی با استفاده از یادگیری روش علمی هستند. متأسفانه این گفته همیشه صدق نمی کند. همه ی افراد نیازمند تفکر انتقادی هستند و معلمان معمولاً آن را درس می دهند، اما افراد عادی بسیار کمی روش علمی را فرا می گیرند. حتی آنهایی که به طور موفقیت آمیز، کلاسهای علمی زیادی در این زمینه می گذرانند. پس باید تفکر انتقادی را مستقیماً به دانش آموزان تعلیم داد (استیون، ۲۰۰۰).

تفکر انتقادی توانایی تفکر مستقل و تصمیم گیریهای موفق و مسئولانه می باشد که بر زندگی شخص تاثیر می گذارند. اکثر مردم مستقل فکر نمی کنند. بلکه متکی به دیگران هستند تا برای آنها تصمیم بگیرند. اکثر مردم دارای تفکر احساسی، امید بخش و محال می باشند. معتقدند که آنچه را که باور دارند درست است زیرا آرزوی آن را دارند، به آن امید دارند یا احساس می کنند درست است. از این رو، اکثر مردم نقادانه فکر نمی کنند (استیون، ۲۰۰۰).

می توان گفت یکی از اهداف اساسی تعلیم و تربیت، پرورش تفکر و انسان متفکر است، اما نکته این است که در پیچ و خم و فراز و نشیب تعلیم و تربیت گاه تفکر به دست فراموشی سپرده شده و یا حضور چشمگیر آن در اهداف تربیتی به کم رنگی گراییده است و خواسته یا ناخواسته پرورش قوه خردورزی دانش آموزان از دستور کار نهادهای تعلیم و تربیتی خارج شده است. این در حالی است که با پیچیده تر شدن شرایط زندگی آدمیان، نیاز به تأمل، تدبر و درست اندیشیدن بیشتر می شود، این نیازی است که وابسته به زمان و مکان نیست. انسان همیشه برای بقاء، نیکبختی و سعادت نیازمند اندیشیدن بوده است.

در دو دهه ی گذشته توجه خاص به تأکید بر آموزش و پرورش تفکر در جوامع پیشرفته بیشتر شده و اقدامات گوناگون و متعددی برای واداشتن نظامهای رسمی تعلیم و تربیت به گنجاندن واحدهای درسی و یا محوریت بخشیدن به تفکر در برنامه درسی صورت گرفته است (به نقل از جهاد دانشگاهی گروه علوم تربیتی، ۱۳۸۵).

وایتهد با کلام معروف خود که: یادگیری شاگردان بی فایده است مگر اینکه کتابهای خود را گم کنند، جزوات خود را بسوزانند و... تلویحاً به این معنا اشاره دارد که ثمره واقعی تعلیم و تربیت باید یک فرآیند فکری باشد که از مطالعه یک رشته بوجدومی آید نه صرف به یادسپاری اطلاعات جمع شده (مایرز، ۱۹۸۶). اگر بتوانیم عوامل مهم اثرگذار بر موفقیت تحصیلی را بیابیم و همچنین بتوانیم روشن کنیم چه نوع ارتباطی بین موفقیت تحصیلی با عزت نفس و تفکرانتقادی وجود دارد، گام مهمی در جهت ارتقاء آموزش برداشته ایم. علی رغم آنچه گفته شد اهمیت تفکرانتقادی سالهاست که در جامعه مورد توجه جدی قرار نگرفته است و اهمیت دادن به آن نیازمند انجام پژوهش های متعددی است این مساله محقق را به ضرورت انجام تحقیق در این زمینه مجاب کرده با این امید گامی در جهت تحول فرایند آموزش و پرورش بردارد.

۱-۵- فرضیه های تحقیق

۱. بین میزان تفکرانتقادی دانش آموزان و میزان موفقیت تحصیلی آنان رابطه وجود دارد.
۲. بین میزان عزت نفس دانش آموزان و میزان تفکرانتقادی آنان رابطه وجود دارد.
۳. بین میزان عزت نفس دانش آموزان و میزان موفقیت تحصیلی آنان رابطه وجود دارد.
۴. بین میزان تفکرانتقادی دانش آموزان رشته ریاضی و موفقیت تحصیلی آنها رابطه وجود دارد.

۵. بین میزان تفکرانتقادی دانش آموزان رشته علوم انسانی و موفقیت تحصیلی آنها رابطه وجود دارد.

۶. بین میزان تفکرانتقادی دانش آموزان رشته ریاضی و رشته علوم انسانی تفاوت وجود دارد.

۷. ب بین میزان تفکرانتقادی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.

۸. بین میزان عزت نفس دانش آموزان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.

۹. بین عزت نفس دانش آموزان رشته ریاضی و رشته علوم انسانی تفاوت وجود دارد.

۱۰. بین میزان موفقیت تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.

۱۱. از نظر ارتباط بین عزت نفس و تفکرانتقادی بین دانش آموزان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.

۱۲. از نظر ارتباط بین تفکرانتقادی و موفقیت تحصیلی بین دانش آموزان رشته ریاضی و فیزیک و

رشته علوم انسانی تفاوت وجود دارد.

۱۳. از نظر ارتباط بین عزت نفس و تفکرانتقادی بین دانش آموزان رشته ریاضی و فیزیک و رشته

علوم انسانی تفاوت وجود دارد.

۱۴. از نظر ارتباط بین تفکرانتقادی و موفقیت تحصیلی بین دانش آموزان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.

۱-۵- متغیرها و تعاریف عملیاتی و نظری

متغیر مستقل (پیش بین): در این تحقیق تفکرانتقادی و عزت نفس متغیرهای پیش بین هستند.

متغیر ملاک (وابسته): موفقیت تحصیلی متغیر ملاک است.

متغیر تعدیل گر: جنسیت و رشته تحصیلی متغیرهای تعدیل گر می باشد، که در تجزیه و تحلیل وارد

می شود.